

ISSN 1300-7963
ARALIK 2003

SAYI: 137
4.000.000.- TL

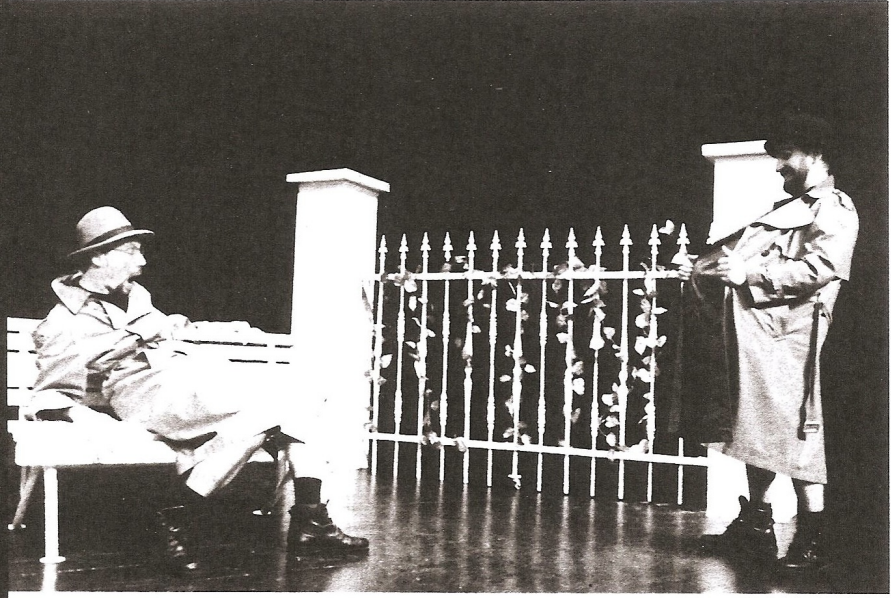
TİYATRO

tiyatro

A Y L I K T İ Y A T R O D E R G İ S İ

Hoşça kal...

> Haluk Şevket Ataseven
> Eleştiri

"Günlük Müstehcen Sırlar"

ŞEYLERİN ELEŞTİRİSİ

Not: Eleştiri konusundaki düşüncelerime kaynaklık eden kitap Tahsin Yücel'in düzenlediği "Eleştirinin ABC'si" (Simavi Yayınları).

Bu eleştiriyi bana nasıl bir dürtü ya da dürtüler yazdırdı? Tiyatro Fora'da Tufan Karabulut ve Arda Kavaklıoğlu ikilisinin oynadıkları "Günlük Müstehcen Sırlar" adlı oyunları mı yoksa ikili kavramların ben ve karşıt ben'i mi yazdırdı?

Dram sanatlarının vazgeçilmez ögesi olan eleştiri, kendi durağan yapısının içinde, sanatsal yaratının itici bir gücüdür. Yeryüzünde görünüşe çıktığından bu yana insandan insana en azından araştırma ve öğrenmenin yollarını bizlere göstermiştir. Bakmak-görmek, yaratmak-uygulamak... Günümüz eleştirisinin hâlâ yenilenemeyen bir uygulaması, belki de en önemlisi, eleştirilen oyunun bütün organlarını kendine mal ederek, bunun uzantısında olan her şeyin her zaman, kendinden yana haklıdır zorunluluğunu, işlevsel hale getirmesidir.

Oysa her oyun bütün bir insandır ve insana ait olan her şeydir. Sanırım günümüzde eleştirinin sağlıklı bir yapının ögesi olabilmesi için önce oyunun anatomisi yapılmalıdır. Bunu eleştirinin iki boyutu üzerinde ele almamız gerekecektir sanırım.

Bunlar iç-eleştiri / dış-eleştiri ve çözümleme yöntemini şu ikilemleri kullanarak gerçekleştirebiliriz: Burada-şimdi / deney-yanılma / neden-sonuç / evet-hayır... Ancak bu ikilemlerle istenilen denge kurulabilir.

İç-eleştirinin etkinlik alanının sorumluluğu yazar ve oyuncuya verilebilir ve iç-eleştirinin etkinlik alanında da, olmayanın olura dönüşü, yazarın gözlem gücü, oyuncunun yaratıcı imgelem ve onların her an karşımıza çıkacak biçim ve içerikleri...

Bu kez dış-eleştirinin etkinlik ve sorumluluğu ise, yönetmen ve eleştirmene verilebilir. Buna göre dış-eleştirinin alanında dekoratif biçimin gösterim alanına yerleştirilmesi, her yeni biçimin, yeni bir içerik kazanması, dış ve iç-eleştirimler arasında bağlantıyı kurmak, seyircinin beğenisi dışında oyuna yeni anlamlar kazandırmak, dış dünyadan yansıyan ritim ve seslerin özelliklerine göre dengeli sağlamaktır...

Kısacası çağdaş eleştiri; çoğunun içinde tekili aramak değil, tekilin içinde çoğulu arayıp bulmaktır.

Ben ve karşıt ben tartışmasında olduğu gibi, nesneleri nasılsa öyle, olduğu gibi, bir başka dünyaya taşıyacaktır.

Bu dünya Tarkovski'nin "alılmamış şiirsel bağlantılar ve şiirselliğin mantığı" ve Antonin Artaud'un "seyredilen düşünceden düşünen bedene" mantığının getirdiği yaşama katılacak ikilemlerdir.

Kendini yenileyen bu ikilemlerden birisi de, Tiyatro Fora'nın oynamakta olduğu "Günlük Müstehcen Sırlar" adlı oyunu görmeyi isteyen ve bunu kulağına fısıldayan Tufan Karabulut ile Arda Kavaklıoğlu'dur.

Oyun bir yerde öylesine bir ivme kazanıyor ki, bizler müstehcenin içinde gittikçe eriyerek kayboluyor ve onun varlığının doğal bir uzantısı olarak yeni bir anlam kazanıyoruz.

Şimdi burada, iç-eleştirinin sorumluları yazar ve oyuncu, dış-eleştirinin sorumluları ise yönetmen ve eleştirmen olmalıdır.

Onlar etik ve estetik alanlarını gösterime açarak, bizlere yeni olanaklar kazandırıyorlar. Burada tartışmaya açılan temel kaynak, bir eleştiri konusudur.

Gösterim alanında erdemli ve kutsal oyuncu, inançla yüklü yaşam zincirlerini koparıp atarak seyircisini kutsamaktadır. Gösterim alanında olağanüstü bir enerji birikimiyle, kendilerine verilmiş olan müstehcen varlıklarında eriterek yok etmenin, bir değişken anlamda mutluluğunu yaşıyorlar.

Yalanlar ve bazen de doğrularla, ancak insanın gündelik tarihini eleştirebiliyoruz. Oysa gündelik tarih, artık sadece insan soyunun soysuzluğunu teşhir ediyor.

Ne yazık ki hep böyle olmuştur. Yıl içinde yüksek başarı gösteren oyuncu en iyi oyuncu seçilir nedense. Bu karmaşa içinde, nasıl bir oyunculuk yöntemi üzerinde karara varılabiliyor? Ama açık söylemeliyim ki, eğer benim bir seçme yetkim olsaydı ödülü Tiyatro Fora'nın "Günlük Müstehcen Sırlar" oyununa yüksek düzeyde bir yorum getiren Tufan Karabulut'a verirdim. Sahne üzerinde ayrıca yönetmen olarak da Tufan Karabulut'un oyuna yerleştirdiği göstergeleri isabetli bir sezgi gücüyle eşleştiren Arda Kavaklıoğlu sayılı sanatsal yetenekte bir oyuncumuzdur.

Her iki oyuncu oyunun sonuna kadar, beden dilini görsel ve sözlü dillerin üstünde bir dinamizmle kullanıyor. Bütün bu coşkulu durumlar gösterim alanına hareket özgürlüğünü getiriyor ve müstehcenlik kazanan özgürlük ise bir yerde müstehcenlik kazanan oyuncularla birlikte ahlâkı bütününü terk ederek, güzelliğin boyutlarını da zenginleştiriyor. Bütün bunlar insanların artık kimliklerini değiştirip, yirmi birinci yüzyıl gözlüklerini takma zamanının çoktan geldiğini gösteriyorlar bize. Yaşamsal düzenin vazgeçilmez öğeleri olan cinsellik sorunu oyunda kendi yarattıkları cinsel özgürlüklerinin içinde çürümüş topluma karşı bir başkaldırı olarak ele alınabilir sanıyoruz.

Çünkü ahlâk her zaman güzelin gerisinde kalmıştır. Güzelsal olarak değişirken, ahlâk

onun gerisinde kendi geçmiş yönteminden asla ödün vermeyen tutucu bir varlık olarak kalmıştır. Güzelin çok gerilerinde kalan ahlâka bağlı insanlar ise ahlâkın tutucu yapısı ile güzelin ilerici ve çağdaş yapısı arasında umarsız kalmışlardır. Bu nedenle genç kuşaklar içinde yaşadıkları toplumun dondurulmuş ilkelerine her zaman karşı koymuşlardır. Bu başkaldırının sonucunda ortaya çıkan tablo şudur: Ahlâk bireysel, güzel olan ise toplumsaldır.

Genç kuşakların oyunda geliştirdikleri sahne dili, her dönüşümsel dönemlerde olduğu gibi, görev alanını savunan, onun için uygarlık savaşımı veren bu konuda direnen gençlerin dinamik yapılarının gereğidir. Onlar bu savaşımı çağın getirdiği uygarlığın içinde yaşadıkları topluma mâl etmek için yapıyorlar. Her genç, henüz bozulmamış bireydir ve bunu hangi toplumda yaşarsa yaşasın samimi bir şekilde savunmakla yükümlüdür. Çünkü ayak basılmamış bir parkın bir köşesine sığınmış, toplumun çürüttüğü ve dışladığı bu iki insanın, cinsel açıdan Oidipus kompleksinin temeli olan babaerkil aile düzenini yıkmak, aynı zamanda anaerkil aile düzenini de aynı zihniyetle yıkmak isteyecekleri kuşkusuzdur.

Özetlersek; Tufan Karabulut bu oyunda, ikinci bir dünyanın izdüşümü olan Arda Kavaklıoğlu ile birlikte bu yeni dünyanın insanıdır. Genelde iç ve dış çatışmayı, dıştan-içe, içten-dışa akan bir dinamizmle yönlendiren ve burada-şimdi yöntemine uygun düşen bir ağırlığı sırtlayıp duygu dünyasına taşıyan oyuncudur. Onun bu konuya dirençle sahip çıkması çağımızın dinamik bir oyun stilini de gündeme getirmektedir. Öyle ki, oyunculuğunu dıştan-içe kullandığında yönetmen ve eleştirmenle, içten-dışa kullandığında ise yazar ve oyuncu ile gösterim alanında buluşarak bir oyunun yetkilileriyle birlikte evrensel bir diyaloga oyunun bütününe detaylandırarak ulaşıyor. Yazılı metnin gizli kalmış anlamsal örgüsünü açığa çıkaran bu yöntem çağımızın bilimsel ve sanatsal oyunculuğunun ilk adımıdır bence. Ne var ki bu yöntem yazılı metnin tamamen soyutlanmasına neden oluyor, sonrasında ise yeni bir metin, yeni bir görsel alan somut dünyasındaki yerini alıyor.

Tufan Karabulut bu çok yönlü yeteneğine, araştırmacı yönünü de ekleyip sanatının evrensel boyutlarını daha da genişletecektir. Çağdaş oyunculuğun ilk adımı ondan olsun!☺

